

VÀI SUY NGHĨ

VỀ VẤN ĐỀ KẾ HOẠCH HÓA CÔNG TÁC ĐIỀU TRA TÀI NGUYÊN VÀ ĐIỀU KIỆN THIÊN NHIÊN Ở NƯỚC TA HIỆN NAY

NGUYỄN HUY MẠC

Ngay từ sau khi cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp kết thúc thắng lợi và cho đến nay, ta đã tiến hành điều tra rộng khắp các dạng tài nguyên và điều kiện thiên nhiên trên khắp miền Bắc. Nhiều cơ quan chuyên trách lần lượt được thành lập để đảm nhiệm việc này: Nha Khí tượng, Tổng cục Địa chất, Tổng cục Lâm nghiệp, Cục Thủy văn, Cục Đo đạc bản đồ Nhà nước. Nhiều cơ sở điều tra nghiên cứu thiên nhiên ra đời và hoạt động tích cực: Viện khoa học Lâm nghiệp, Viện Điều tra qui hoạch rừng, Viện Nông hóa thổ nhưỡng, Viện nghiên cứu Hải sản, Viện Bảo vệ thực vật, Viện nghiên cứu Biển; một số đài, trạm nghiên cứu, và gần đây một số viện mới được thành lập: Viện khoa học Trái đất, Viện Sinh vật (thuộc Viện Khoa học Việt-nam) v.v...

Đợt tổng kết công tác điều tra cơ bản vừa qua cho thấy các ngành đã hoàn thành được nhiều công trình điều tra, nghiên cứu có giá trị. Những số liệu đã thu thập được có thể bước đầu đáp ứng nhiệm vụ thiết kế kĩ thuật. Những kết quả của công tác điều tra cơ bản làm rõ thêm tính chất phong phú, đa dạng của tài nguyên thiên nhiên và điều kiện thiên nhiên của đất nước ta. Tuy nhiên, mặt nhược điểm của công tác này đã ảnh hưởng lớn đến việc xây dựng qui hoạch phát triển kinh tế nói chung và từng ngành kinh tế nói riêng, như chỉ thị 127/CP ngày 24 tháng 5 năm 1974 đã nhận định:

« Trong bước đi và cách bố trí điều tra tài nguyên có nhiều bất hợp lí, nhiều trường

hợp làm quá sớm hoặc quá chậm, làm đi làm lại, trùng lặp nhau, gây lãng phí, hoặc làm mất này thiếu mất khác ». Về nguyên nhân, chỉ thị đã nêu rõ: « Về mặt chủ quan, chúng ta làm chưa tốt khâu kế hoạch hóa công tác điều tra cơ bản. Ngay từ đầu và trong lòng thời kì nhất định, chúng ta chưa đề ra được một cách đầy đủ và rõ ràng những mục tiêu và yêu cầu cụ thể mà công tác điều tra cơ bản phải đáp ứng, đề trên cơ sở đó xây dựng kế hoạch làm cho hoạt động có sự phối hợp nhịp nhàng giữa các lĩnh vực ».

« Mục tiêu phấn đấu của công tác điều tra cơ bản (điều tra tài nguyên và điều kiện thiên nhiên) là phải cung cấp chính xác, đầy đủ và kịp thời những tài liệu về tài nguyên và điều kiện thiên nhiên để vừa đáp ứng yêu cầu của kế hoạch Nhà nước 5 năm 1976—1980 và những mặt cần thiết của kế hoạch Nhà nước sau năm 1980..., phải đáp ứng yêu cầu của việc phân vùng qui hoạch tổng thể, phân bổ sức sản xuất, xây dựng các qui hoạch lớn, các báo cáo kinh tế kĩ thuật quan trọng » (chỉ thị 127/CP).

Để đạt được mục tiêu trên, không thể không đưa công tác điều tra tài nguyên vào kế hoạch, làm cho việc điều tra các dạng tài nguyên ăn khớp với nhau và nhất là ăn khớp với các kế hoạch phát triển kinh tế và qui hoạch lâu dài.

Trên tinh thần đó, chúng tôi nghĩ rằng trong kế hoạch 5 năm về điều tra tài nguyên

và điều kiện thiên nhiên, cần chú trọng điều tra các mặt sau đây :

1) *Điều tra khoáng sản*, phải nhanh chóng nắm được tiềm năng các dạng khoáng sản tới mức tối đa. Khi đã có được những số liệu về các dạng tài nguyên khoáng sản, căn cứ vào sự phát triển kinh tế và những dự báo về tiến bộ kỹ thuật trên thế giới mà lựa chọn mục tiêu, đưa sớm dạng khoáng sản nào vào thăm dò năng cấp trữ lượng. Làm như vậy sẽ tránh được tình trạng đã đi vào giai đoạn thăm dò tỉ mỉ rồi mà chưa có kế hoạch sử dụng, hoặc có loại cần ngay nhưng chưa được chuẩn bị sẵn sàng để đưa vào khai thác.

Công tác điều tra địa chất phải được đẩy lên trước một bước. Việc này bao gồm nghiên cứu về qui luật phát triển địa chất, hoạt động kiến tạo, quá trình thành tạo đá... Từ đó, giải thích qui luật thành tạo và phân bố khoáng sản trên lãnh thổ nước ta. Công tác lập bản đồ địa chất ở tỉ lệ thích ứng hiện đang được tiến hành, cần đẩy nhanh hơn để góp phần vào việc giải thích quá trình phát triển địa chất và tìm kiếm khoáng sản rộng rãi ở nước ta.

2) *Điều tra đất* cần được xúc tiến mạnh hơn. Trước hết cần lập bản đồ đất ở tỉ lệ thích hợp cho phần miền Nam và cho cả nước, chú trọng việc lập bản đồ tỉ lệ nhỏ (1:50.000...) cho các vùng có dự kiến mở rộng diện tích canh tác (châu thổ sông Cửu-long, Đông Nam-bộ, Tây-nguyên, trung du và miền núi Bắc-bộ), tiến hành phân hạng đất, tiến tới nắm chính xác tình hình đất đai trong cả nước.

3) Cần nhanh chóng *đánh giá tài nguyên nước mặt và nước ngầm*, thu thập số liệu để tiến tới có thể lập cân nước trong phạm vi cả nước cũng như từng vùng kinh tế quan trọng; lập qui hoạch sử dụng tổng hợp nguồn nước; hoàn thành sớm nghiên cứu tổng sơ đồ phân, thoát lũ, bảo đảm chống được các trận lũ ở mức cao nhất trong lịch sử.

4) Đối với vùng biển bao la của Tổ quốc, không thể làm ngay mọi việc trong một thời gian ngắn. Trước hết, cần *điều tra kĩ hơn vùng ven bờ* về các mặt địa hình đáy, địa chất đáy, các tính chất vật lý của biển: chế độ thủy triều, sóng, dòng chảy, xoáy động, nhiệt độ, độ ẩm, áp suất không khí, độ mặn, mật độ nước biển, các yếu tố hóa học hữu cơ, vô cơ, khu hệ sinh vật.

5) *Đo đạc bản đồ địa hình* các tỉ lệ khác nhau là khâu công tác rất cấp bách hiện nay. Nó là công cụ không thể thiếu để tiến hành

điều tra thiên nhiên. Công tác này cần được trang bị tốt, nhất là cần được cung cấp đầy đủ các ảnh chụp từ máy bay để nâng cao chất lượng của bản đồ và nhanh chóng đáp ứng tiến độ điều tra.

6) *Các mặt điều tra khác* như điều tra về động đất, về trường trọng lực, trường từ, nghiên cứu tầng điện li, thiên văn ứng dụng (quan hệ mặt trời - trái đất...) v.v... cũng cần được bố trí ăn khớp để phục vụ cho điều tra tài nguyên và xây dựng cơ bản.

7) Tất cả các dạng điều tra từng mặt đó đều *phải được đưa vào dạng tổng hợp*, phải tiến hành điều tra, nghiên cứu tổng hợp các dạng tài nguyên và các điều kiện tự nhiên trong phạm vi qui hoạch các vùng kinh tế.

8) *Sử dụng hợp lý và bảo vệ thiên nhiên* là công tác có ý nghĩa chiến lược phải được đặc biệt coi trọng. Nó phải được chú ý ngay từ khi qui hoạch sử dụng một khu vực lãnh thổ. Đây là một vấn đề cần được nhận thức một cách toàn diện từ cơ quan chỉ đạo, cơ quan quản lý đến người sử dụng. Nội dung của vấn đề này có thể là: đối với qui hoạch phát triển kinh tế, cần bảo đảm phân bố hợp lý các cơ sở sản xuất công nghiệp, nông nghiệp, giao thông vận tải... trên toàn lãnh thổ; các cơ sở sản xuất và xây dựng phải tuân thủ các qui định về vệ sinh, nước và khí phải được xử lý trước khi thải vào môi trường. Cần có biện pháp tốt để tránh tình trạng sử dụng không hợp lý tài nguyên thiên nhiên (ở các khâu từ khai thác, vận chuyển, sử dụng), có biện pháp thích đáng để bảo vệ tài nguyên rừng, đất, chú trọng bảo vệ một số loài động vật kinh tế, khoanh các khu dự trữ thiên nhiên và vườn quốc gia, điều tra tình trạng nhiễm bẩn môi trường hiện nay.

Tóm lại, trong tất cả các khâu từ điều tra từng mặt đến điều tra nghiên cứu tổng hợp các yếu tố tự nhiên và xã hội trong một khu vực nhất định, sử dụng tài nguyên và bảo vệ thiên nhiên là một chuỗi công việc liên quan gần bó nhau, giải quyết không tốt một khâu là ảnh hưởng đến toàn bộ.

∴

Từ lâu nay trong các kế hoạch kinh tế (khôi phục, xây dựng và phát triển), phần điều tra cơ bản chỉ mới đưa vào kế hoạch một số mặt cụ thể (điều tra khoáng sản, điều tra gỗ rừng...), chưa đề cập đến các dạng tài nguyên và điều kiện thiên nhiên khác, nhất là chưa có

kế hoạch về điều tra tổng hợp các yếu tố tự nhiên trong một khu vực lãnh thổ nhất định. Những thiếu sót đó cần được dần dần khắc phục trong kế hoạch 1976 — 1980.

Theo chỉ thị 127/CP ngày 24 tháng 5 năm 1974, Ủy ban Khoa học và kỹ thuật Nhà nước có nhiệm vụ tổng hợp từ kế hoạch điều tra của các ngành các bộ khác nhau, rồi cân đối kế hoạch điều tra tài nguyên và điều kiện thiên nhiên, trao đổi với Ủy ban Kế hoạch Nhà nước về các điều kiện thực hiện các kế hoạch đó. Sau khi hai cơ quan tổng hợp này đã trao đổi bàn bạc cân đối với nhu cầu phát triển được ghi trong kế hoạch dài hạn cũng như qui hoạch phát triển kinh tế lâu dài, Ủy ban Khoa học và kỹ thuật Nhà nước trình Chính phủ thông qua và ban hành chỉ tiêu kế hoạch cho các ngành. Vì vậy, kế hoạch điều tra tài nguyên và điều

kiện thiên nhiên là một phần của kế hoạch khoa học kỹ thuật. Nhưng công tác điều tra tài nguyên và điều kiện thiên nhiên lại có những nét riêng cho nên cần tách khoản vốn chi dành riêng cho hoạt động này. Ủy ban Khoa học và kỹ thuật Nhà nước sẽ căn cứ vào các đề tài nghiên cứu cũng như các nhiệm vụ điều tra cơ bản của các ngành (điều tra tài nguyên và điều kiện thiên nhiên) mà đề nghị Bộ Tài chính cấp phát. Vấn đề này cần sớm được qui định trong một thông tư liên bộ giữa Bộ Tài chính và Ủy ban Khoa học và kỹ thuật Nhà nước.

Thiên nhiên phát sinh, phát triển, tồn tại và diệt vong theo qui luật nhất định. Kế hoạch hóa công tác điều tra này chính là nắm các qui luật đó nhằm khai thác sử dụng và bảo vệ tài nguyên của đất nước một cách hợp lý nhất, có lợi nhất.

MỘT SỐ Í KIẾN VỀ CÔNG TÁC TIÊU CHUẨN HÓA TRONG HAI NĂM 1976—1977

HOÀNG MẠNH TUẤN

Trong mấy năm gần đây, công tác tiêu chuẩn hóa được nhắc đến thường xuyên với những yêu cầu rất khẩn trương trong các quyết định, chỉ thị của Nhà nước. Quyết định 159 TTg ngày 7-7-1973 của Thủ tướng Chính phủ về công tác quản lý chất lượng sản phẩm và hàng hóa trong thời gian tới nhấn mạnh : « Phải coi tiêu chuẩn hóa là một trong những cơ sở pháp lý và khoa học kỹ thuật quan trọng để thống nhất quản lý kinh tế — kỹ thuật, bảo đảm cho sản xuất đạt năng suất cao và sản phẩm có chất lượng tốt ». Chỉ thị 124 TTg ngày 15-4-1975 của Thủ tướng Chính phủ về « Đẩy mạnh việc thực hiện một số công tác nhằm tăng cường quản lý kỹ thuật » đã đề ra những yêu cầu về tiêu chuẩn hóa trong 3 năm 1975 — 1977 như sau :

— « Mỗi sản phẩm đều phải có tiêu chuẩn hoặc qui định mức chất lượng phù hợp với điều kiện kinh tế kỹ thuật của ta và phải được kiểm tra trước khi xuất xưởng hoặc phải được nghiệm thu trước khi sử dụng ».

— « Phải công bố tiêu chuẩn chất lượng cho người sử dụng biết ».

— « Việc cân đối kế hoạch, việc đánh giá và việc cung cấp vật tư phải dựa trên cơ sở tiêu chuẩn và qui định kỹ thuật đã ban hành. Việc ký hợp đồng phải theo tiêu chuẩn và mẫu hàng, phải xử lý nghiêm khắc đối với cơ quan vi phạm hợp đồng ».

Thực hiện những quyết định, chỉ thị của Nhà nước, trong mấy năm qua công tác tiêu chuẩn hóa đã được đẩy mạnh thêm một bước